

Stres i jego wpływ na rozwój chorób serca

**Błażej Karwat, mgr Socjologii
Klinika Kardiologii
Pomorskiej Akademii Medycznej**

Przegląd wystąpienia

Stres – wiadomości podstawowe

- Próba zdefiniowania
- Znaczenie
- Eustres
- Distres
- Objawy
- Źródła
- Przyczyny
- Metody walki (?)

Stres a układ krążenia

- Koncepcja
Antonowsky'ego
- Choroba wieńcowa
- Arytmie
- Niewydolność serca
- Osobowość typu „A”
- Zadania

Aktywność adaptacyjna organizmu

- Cechą organizmów żywych jest dążenie do zachowania własnej autonomii i integralności w otaczającym świecie
- Niemożność zareagowania w sposób adaptacyjny wymaga zmiany dotychczasowego postępowania
- **Taką zmianę stanowi reakcja stresowa**

REAKCJA STRESOWA

- Niespecyficzna i ogólnoustrojowa reakcja organizmu na stresor, sygnalizujący zaburzenie homeostazy, bądź sytuację przedłużającą się rozbieżności pomiędzy oczekiwanym, a faktycznym stanem otoczenia
- Celem tej reakcji jest mobilizacja organizmu do zmiany funkcjonowania na bardziej skuteczne

ZNACZENIE STRESU DLA ROZWOJU ORGANIZMU

Tworzenie nowych bardziej dostosowanych zachowań

Optymalizowanie zachowań adaptacyjnych

Ukartywnienie systemu hamowania behawioralnego

Poprawa pamięci

Konsolidacja negatywnych emocjonalnie przeżyć

Ułatwianie ocenę problemu i jego rozwiązanie

Pobudzanie potencjał energetyczny

Stres

- Z biologicznego punktu widzenia ma znaczenie pozytywne, służy adaptacji do określonych warunków psychospołecznych
- Stres ostry, krótkotrwały – jest korzystny **(EUSTRES)**
- **Stres przewlekły** nie jest sytuacją adaptacyjną, stanowi on zagrożenie dla zdrowia emocjonalnego i fizycznego

DISTRES

czyli stres negatywny

**Przewlekły stres prowadzi do
uaktywnienia się predyspozycji
genetycznych do wystąpienia
określonych schorzeń
(w tym chorób nowotworowych)**

Stres przewlekły (chroniczny)

- **Przyspieszenie akcji serca**
- **Podwyższony poziom cukru**
- **Zwiększenie stężenia cholesterolu (szczególnie frakcji LDL)**
- **Utrzymuje wzrost ciśnienia tętniczego**
- **Wpływa na osłabienie procesów pamięciowych**

- **Może prowadzić do osteoporozy**
- **Immunosupresja i obniżenie odporności organizmu**
- **Zaburzenia snu, stany lękowe**
- **Zaburzenia łaknienia**
- **Hamuje produkcję hormonów płciowych**
- **Wpływa na zwężenie naczyń krwionośnych skóry**
- **Przyśpiesza reakcję na bodźce**

Reakcja na stres wpływa na:

- **Temperaturę ciała**
- **Apetyt i uczucie sytości**
- **Pobudzenie**
- **Czujność**
- **Uwagę**
- **Nastrój**

Emocje w stresie

STRES

```
graph TD; STRES[STRES] --- STRACH[STRACH]; STRES --- LĘK[LĘK]; STRES --- ZŁOŚĆ[ZŁOŚĆ]; STRES --- WROGOŚĆ[WROGOŚĆ];
```

STRACH

LĘK

ZŁOŚĆ

WROGOŚĆ

Źródła stresu

- **Dramatyczne lub ważne indywidualnie wydarzenia**
- **Subiektywna ocena sytuacji**
- **Ocena możliwości poradzenia sobie z określoną sytuacją**

Przyczyny stresu

- **Presja świata**
- **Pęd zawodowy**
- **Brak czasu**
- **Natłok informacji**
- **Obowiązki zawodowe i osobiste**

W jaki sposób ludzie zazwyczaj radzą sobie ze stresem?

- **Korzystają z mechanizmów obronnych**
- **Nadużywanie alkoholu, leków uspokajających i narkotyków**
- **Uzależnienia tj.: pracoholizm, seksoholizm, zespół uzależnienia internetowego**
- **Zachowania agresywne i autoagresywne**
- **Objadanie się**

Radzenie sobie ze stresem obejmuje:

- **Doraźnie obniżenie przykrego napięcia**
- **Łagodzenie negatywnych stanów emocjonalnych**
- **Poszukiwanie rozsądnych sposobów rozwiązywania pojawiających się problemów**

Techniki radzenia sobie ze stresem

- **Wizualizacja**
- **Relaksacja**
- **Ćwiczenia oddechowe**
- **Joga**
- **Ćwiczenia fizyczne**
- **Medytacja**
- **Masaż**
- **Muzykoterapia**

**Psychologiczne czynniki
rozwoju chorób stanowią
najczęściej zbiór określonych
cech osobowości lub wzorów
zachowania,
predysponujących do rozwoju
danego schorzenia**

Koncepcja Antonovsky'ego

- **Odporność na stres i tendencja do zachowań prozdrowotnych zależy od określonej orientacji życiowej (poczucia koherencji)**
- **Pewność że życie ma swój sens i porządek**
- **Pojawiające się wydarzenia są przewidywalne i wytłumaczalne**
- **Sprostanie wymogom życia jest możliwe, a wyzwania te są warte wysiłku i zaangażowania**

STRES → **SERCE**

- **Niedokrwienie mięśnia sercowego**
- **Zakłócenia pracy serca (arytmie)**
- **Zmniejszenie wydolności mięśnia sercowego lub niewydolność**

Choroba niedokrwienne serca

- Spowodowana zwężeniem lub zamknięciem tętnic odżywiających mięsień sercowy
- Charakteryzuje się niedostatecznym ukrwieniem (deficyt tlenu i innych substancji odżywczych)
- W większości przypadków ma podłoże miażdżycowe

RYZIKO CHOROBY NIEDOKRWIENNEJ SERCA (IHD)

Wysokie stężenie cholesterolu

**Wysokie stężenie LDL
(jest to frakcja transportująca cholesterol)**

**Niskie stężenie HDL
(frakcja pobierająca nadmiar cholesterolu z tkanek
i transportująca go do wątroby)**

Wysoki poziom trójglicerydów

**Palenie tytoniu
zwłaszcza więcej niż 20 papierosów na dobę
podwaja ryzyko IHD**

**Nadciśnienie tętnicze
Ciśnienie powyżej 140/90 mmHg**

**Cukrzyca
Ryziko IHD wzrasta 3,4-krotnie**

**Otyłość
Ten czynnik wiąże się z nadciśnieniem
zaburzeniami gospodarki lipidowej, cukrzycą**

INNE CZYNNIKI RYZYKA IHD

WIEK

PŁEĆ

PRZEDWCZESNA MENOPAUAZA

CHUK W RODZINIE

CZYNNIKI SPOŁECZNE

CECHY OSOBOWOŚCI

ARYTMIA

- Jest to niemiarowość czyli zaburzenia rytmu serca polegające na występowaniu niejednakowych odstępów między skurczami
- Może towarzyszyć nadciśnieniu, wadom serca, poważnym stanom zapalnym, miażdżycy

NIEWYDOLNOŚĆ SERCA

- **Stan w którym uszkodzone serce nie jest w stanie zapewnić adekwatnego do potrzeb przepływu krwi**

Objawy:

- duszność lub/i zmęczenie
- Obrzęki kończyn dolnych
- Nierówne bicie serca
- Zwiększenie lub ubytek masy ciała

Przyczyny rozwoju CHUK

(wg Alexandra Lowena)

- **Doświadczenia z dzieciństwa związane z niezaspokojoną potrzebą miłości**
- **Narastanie stłumionych emocji**
- **Zablokowanie wyrażania płaczu (u mężczyzn uwarunkowane kulturowo)**
- **Brak umiejętności przeżywania pozytywnych emocji**
- **Płytki, nieświadomy oddech**

CHOROBA NIEDOKRWIENNA SERCA

(Meyer Friedman, Samuel Rosenman)

- **Napięcie szczęki**
- **Zaciskanie zębów**
- **Gwałtowne ruchy i nawyk zaciskania pięści nawet w trakcie zwykłej rozmowy**
- **Ludzie ci podlegają ciągłej presji czasu**
- **Mają niskie poczucie własnej wartości, co pcha ich w kierunku nieustannej walki o prestiż i coraz nowsze osiągnięcia**

Psychologiczny typ pacjenta z chorobą wieńcową tzw. TYP A

- Żyje w wysokiej presji, pośpiechu, przyzwyczajony do pracy jak maszyna
- Człowiek pełen zapału, ambitny
- „Pełną szybkością naprzód”
- Bywa, że odznacza się wzmożoną agresywnością i niższą tolerancją na frustrację
- Intensywnie pragnie kierować otoczeniem, sprawować nad nim kontrolę

Osoby o wzorze zachowania A

- 2-3-krotnie częściej zapadają na chorobę wieńcową;
- mają więcej patologicznych zmian w naczyniach wieńcowych;
- występują u nich częstsze nawroty choroby i wyższy odsetek zgonów z powodu CHUK
- manifestują bardziej intensywną odpowiedź neurohormonalną i fizjologiczną na emocjonalny stres

ZADANIA DLA PORADNICTWA

- ✓ **EDUKACJA**
- ✓ **PROFILAKTYKA PIERWOTNA
W RÓŻNYCH ŚRODOWISKACH
SPOŁECZNYCH**
- ✓ **INTERDYSCYPLINARNE POROZUMIENIE
NA RZECZ PROFILAKTYKI WTÓRNEJ
CHUK**
- ✓ **PSYCHOTERAPIA I SOCJOTERAPIA
W OŚRODKACH KARDIOLOGICZNYCH**

**Robię wdech i wiem, że jest we mnie złość.
Robię wydech i wiem, że ta złość jest mną.
Robię wdech i wiem, że złość jest nieprzyjemna.
Robię wydech i wiem, że to uczucie minie.
Robię wdech i jestem spokojna.
Robię wydech i mam dosyć siły, by zatroszczyć się o moje
uczucia.**

Thich Nhat Hanh „Każdy krok niesie pokój”

TRENING NAWIĄZYWANIA KONTAKTU W CODZIENNYCH SYTUACJACH

Wyłącz telewizor, odłóż gazetę. Poproś dzieci i razem nakryjcie do stołu. Już samo to może być bardzo miłym zajęciem. Gdy usiądziesz za stołem, zrób jeden świadomy, powolny oddech. Wdychając powietrze, myśl: „uspokajam swoje ciało”, wydechając: „rozluźniam się”. Teraz rozejrzyj się, popatrz na siedzące przy stole osoby w trakcie kolejnego, łagodnego wdechu i wydechu przez nos. W ten sposób nawiązujesz jednocześnie kontakt ze sobą i otoczeniem. Przy trzecim świadomym oddechu spójrz na stół, poczuj zapach potraw. Nikt nie musi wiedzieć o tych trzech intencjonalnych oddechach. Ale w czasie posiłku dbaj, by się nie rozgadać na tematy utrudniające trawienie. Słuchaj, smakuj i patrz.

Trening został opisany w książce Jacka Santorskiego, Jak żyć żeby nie zwariować, Warszawa 1993

ZANIM PRZYSTĄPISZ DO USUWANIA PRZYCZYN STRESU

- **ZATRZYMAJ SIĘ**
- **UGRUNTUJ SIĘ**
- **SKONTAKTUJ SIĘ Z UCZUCIAMI**
- **ROZEJRZYJ SIĘ**
- **USTAL DYSTANS**

**Zakaz powielania i
publicznego prezentowania
bez zgody autora!**

**Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju
Społecznego "Stricte"**

<http://www.stricte.w.pl>